

«Εκλέγειν και Εκλέγεσθαι»

Διερεύνηση και καταγραφή αντιλήψεων και πεποιθήσεων
για θέματα συμμετοχής και εκπροσώπησης γυναικών σε
δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων

(Πρώτα αποτελέσματα)

Ερευνητική Ομάδα

Άννα Βουγιούκα

Επιστημονικά υπεύθυνη και συντονίστρια της
έρευνας – συγγραφή τελικής ενιαίας έκθεσης
ερευνών

Ματίνα Παπαγιαννοπούλου

Επιστημονικά υπεύθυνη ποσοτικής έρευνας –
συγγραφή τελικής έκθεσης ποσοτικής έρευνας

Ζέτα Μάζου

Ερευνήτρια - Αρχική επεξεργασία αποτελεσμάτων
ποιοτικής έρευνας

Ευγενία Μαργέτη

Ερευνήτρια - Αρχική επεξεργασία αποτελεσμάτων
ποιοτικής έρευνας

Αθήνα, Ιούνιος 2019

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), επιδιώκοντας να συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση της πολιτικής περιθωριοποίησης και της συνεχιζόμενης υποεκπροσώπησης των γυναικών σε όργανα λήψης πολιτικών αποφάσεων και δομές πολιτικής εξουσίας (όπως το κοινοβούλιο, η κυβέρνηση, η τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, τα συνδικαλιστικά όργανα, τα πολιτικά κόμματα, κ.λπ.), πραγματοποίησε πανελλαδική έρευνα με τίτλο «**Εκλέγειν και Εκλέγεσθαι**» που αφορά τη διερεύνηση και καταγραφή αντιλήψεων και πεποιθήσεων για θέματα συμμετοχής και εκπροσώπησης γυναικών σε δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων. Στόχος της έρευνας ήταν να καταγραφεί και να εξεταστεί το σύνολο των παραγόντων και παραμέτρων που καθορίζουν τη συμμετοχή και εκπροσώπηση των γυναικών, οδηγώντας στη μειωμένη παρουσία τους στο σύγχρονο πολιτικό πλαίσιο και θέτοντας παράλληλα σοβαρά ερωτήματα για λειτουργία της ίδιας της δημοκρατίας.

Η έρευνα του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας είχε δύο εστιάσεις, μία ποσοτική και μία ποιοτική. Η ποσοτική ερευνητική εστίαση διενεργήθηκε τον Απρίλιο του 2019 σε 1.201 άτομα πανελλαδικά (52,8% γυναίκες και 47,2% άνδρες) με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου και την αξιοποίηση μεικτής μεθοδολογίας (τηλεφωνικών και διαδικτυακών συνεντεύξεων). Η ποιοτική εστίαση της έρευνας διεξήχθη τον Απρίλιο και τον Μάιο του 2019 μέσω 20 συνεντεύξεων σε γυναίκες από διαφορετικούς πολιτικούς χώρους του δημοκρατικού φάσματος.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται βασικά συμπεράσματα και προτάσεις που καταγράφηκαν στο πλαίσιο της πανελλαδικής έρευνας του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας, τα οποία είναι ανοιχτά για συζήτηση, προβληματισμό και εμπλουτισμό.

Ελπίζουμε πως στο πλαίσιο του δημόσιου διαλόγου και με την ευκαιρία των πολλαπλών εκλογικών αναμετρήσεων της φετινής χρονιάς και της εφαρμογής της νέας ποσόστωσης (40% τουλάχιστον) στις υποψηφιότητες, θα υπάρξει ουσιαστική και ευρεία συζήτηση για την πολιτική ισότητα, προκειμένου ως κοινωνία και κυρίως ως πολιτική κοινότητα, να καταλήξουμε σε όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένες προτάσεις για την ποσοτική αύξηση, αλλά κυρίως την ποιοτική αναβάθμιση της συμμετοχής και εκπροσώπησης των γυναικών σε δομές πολιτικής εξουσίας και την κατάκτηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων σε όλα τα επίπεδα πολιτικής. Κυρίως όμως ευελπιστούμε ότι στα χρόνια που έρχονται, και με δεδομένο τον ιδιαίτερα δριμύ έμφυλο αντίκτυπο της δημοσιονομικής και οικονομικής κρίσης στη χώρα μας, θα ληφθούν θετικά μέτρα για την άρση των αρνητικών επιπτώσεων σε όλες τις πλευρές της ζωής των γυναικών και την ενδυνάμωσή τους προκειμένου να παραμείνουν μαχητικά στην πολιτική και δημόσια ζωή ως ενεργά και δρώντα πολιτικά υποκείμενα.

Αντικείμενο και στόχοι της ποσοτικής έρευνας

Η ποσοτική έρευνα του ΚΕΘΙ έχει ως **αντικείμενο** τη διερεύνηση και την καταγραφή των στάσεων, των αντιλήψεων και των αναπαραστάσεων του πληθυσμού για τα θέματα συμμετοχής και εκπροσώπησης των γυναικών στις δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων. Το θέμα της πολιτικής υπο-αντιπροσώπευσης των γυναικών στη Βουλή και σε άλλες δομές πολιτικής εξουσίας (π.χ. κόμματα, περιφερειακή διοίκηση και τοπική αυτοδιοίκηση) αποτελεί βασικό κορμό της παρούσας διερεύνησης, καθώς η περιορισμένη παρουσία των γυναικών θέτει ένα σημαντικό ζήτημα της λειτουργίας της δημοκρατίας.

Επιπλέον, οι κυρίαρχες αντιλήψεις και πεποιθήσεις σχετικά με την πολιτική περιθωριοποίηση των γυναικών, τα εμπόδια που οι γυναίκες αντιμετωπίζουν στο πεδίο της πολιτικής, καθώς και τα μέτρα που χρειάζεται να ληφθούν, αποτελούν επίσης κεντρική εστίαση της έρευνας, καθώς η πολιτική εξουσία παραμένει κυρίαρχα ανδρική.

Στόχοι της έρευνας αποτέλεσαν:

- Η αποτύπωση και η ανάδειξη των στάσεων, των πεποιθήσεων και των κοινωνικών αναπαραστάσεων του ελληνικού πληθυσμού για την παρουσία των γυναικών στις δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων.
- Η διερεύνηση ορισμένων μεταβλητών και παραγόντων (εμπόδια και προκαταλήψεις) που συνδέονται με την περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών στις δομές της πολιτικής εξουσίας.
- Η διερεύνηση των πραγματικών αναγκών της ελληνικής κοινωνίας ως προς την ενεργό παρουσία των γυναικών στο πολιτικό πεδίο.

Επιπρόσθετα, η έρευνα έχει ως **τελικό στόχο** να συμβάλει καθοριστικά στον αποτελεσματικότερο πολιτικό, νομοθετικό και κοινωνικό σχεδιασμό για τη μεγαλύτερη εμπλοκή και εκπροσώπηση των γυναικών στις δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων (π.χ. εθνικό κοινοβούλιο, ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, περιφερειακή διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση, κόμματα, κυβέρνηση κ.λπ.).

Δείγμα και δειγματοληψία

Η **ποσοτική ερευνητική εστίαση** του ΚΕΘΙ διενεργήθηκε τον **Απρίλιο του 2019** σε **1.201 άτομα πανελλαδικά, 17+ ετών** με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Ακολουθήθηκε **μικτή μεθοδολογία τηλεφωνικών και web συνεντεύξεων**, έτσι ώστε να μεγιστοποιηθεί ο βαθμός κάλυψης του ερευνώμενου πληθυσμού και να διασφαλισθεί η όσο το δυνατόν πληρέστερη εκπροσώπησή του.

Το δείγμα ήταν αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού σε πανελλαδική κλίμακα και σταθμίστηκε ως προς το φύλο, την ηλικία, την περιοχή (αστικότητα), και το εκπαιδευτικό επίπεδο με βάση τα στοιχεία της απογραφής από την ΕΣΥΕ. Η αντιπροσωπευτικότητα επίσης εξασφαλίστηκε με την ικανοποιητική διασπορά του

δείγματος στους νομούς της χώρας και την κατάλληλη κάλυψη της κοινωνικής σύνθεσης των επιλεγόμενων περιοχών (αστικές, ημι-αστικές και αγροτικές περιοχές).

Το **προφίλ** του δείγματος, μετά τη στάθμισή του, έχει ως εξής:

1. Το **47,2%** είναι **άνδρες** και το **52,8%** είναι **γυναίκες**, το **68,8%** διαμένει σε αστική περιοχή, και το **61,9%** του δείγματος είναι παντρεμένο ή έχει σύμφωνο συμβίωσης. Το **36,9%** των ερωτώμενων έχει δύο παιδιά, ενώ το 17,7% έχει ένα παιδί. Η πλειονότητα των παιδιών των ερωτώμενων είναι 30 ετών και άνω (**44%**). Το **35,8%** των ερωτώμενων έχει απολυτήριο Λυκείου, το 30,8% έχει πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Επιπλέον, αναφορικά με το καθεστώς απασχόλησής τους, το **24,6%** των ερωτώμενων είναι ιδιωτικοί/-ές υπάλληλοι, το 23,6% συνταξιούχοι και το 13,9% είναι αυτοαπασχολούμενοι/-ες.
2. Σχετικά με τις **πολιτικές τους τοποθετήσεις** οι ερωτώμενοι/-ες απάντησαν ότι ανήκουν στη δεξιά (10,7%), στην κεντρο-δεξιά (11%), **στο κέντρο (18,2%)**, στην κεντροαριστερά (16%), στην αριστερά (12,5%) και **σε τίποτα από τα προαναφερόμενα το 16,5%**, ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 15,1% δεν ξέρει/δεν απαντά.

Κυριότερα αποτελέσματα

- Η **εμπιστοσύνη των πολιτών για μια σειρά από θεσμούς** (πχ. Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Βουλή/Κοινοβούλιο, πολιτικά κόμματα κ.λπ.) για την καλή λειτουργία της δημοκρατίας **διαμορφώνεται σε επίπεδα αρκετά κάτω του 50%**. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες **αποδίδουν τον υψηλότερο βαθμό εμπιστοσύνης στις γυναικείες οργανώσεις/συνλόγους** (32,5% και 41,1% αντίστοιχα). Ακολουθούν με σειρά ιεράρχησης, ο **Πρόεδρος της Δημοκρατίας** (32,1% και 29,1% αντίστοιχα) και η **κοινωνία των πολιτών** (25,8% και 21,5% αντίστοιχα). Αυτό που επίσης παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι **τα πολύ μικρά ποσοστά του δείγματος που εμπιστεύονται τα πολιτικά κόμματα** (9,5% άνδρες και 4,1% γυναίκες) και **τις συνδικαλιστικές οργανώσεις** (8,6% άνδρες και 6,9% γυναίκες), καθώς καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις με μονοψήφια ποσοστά.
- Από τις γυναίκες του δείγματος, η μεγαλύτερη εμπιστοσύνη παρατηρείται στις **γυναικείες οργανώσεις και συνλόγους** όπου οι ηλικίες **25-34 και 55-64 ετών** έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό (50,3% και 43,7% αντίστοιχα). Αξιοσημείωτη είναι και η εμπιστοσύνη στον **Πρόεδρο της Δημοκρατίας** με τις μεγαλύτερες ηλικίες (**65+ ετών**) και τις ηλικίες **55-64 ετών** να έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά 52,2% και 38,4% αντίστοιχα). Πολύ και απόλυτη εμπιστοσύνη στην κοινωνία των πολιτών εκφράζουν οι γυναίκες σε ηλικίες 25-34 ετών, με ποσοστό 30%, καθώς επίσης και οι ηλικίες **45-54 ετών** με ποσοστό 27,5%. Αντίστοιχα, εμπιστοσύνη στην τοπική αυτοδιοίκηση δηλώνουν οι ηλικίες **25-34 ετών** με ποσοστό 16,1%. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο σε μεγαλύτερες ηλικίες (**55-64 και 65+ ετών**) παρατηρείται σημαντική εμπιστοσύνη στο Κοινοβούλιο/Βουλή με ποσοστά 15,1% και 20% αντίστοιχα.

- Επιπρόσθετα, η εμπιστοσύνη των πολιτών στους άνδρες και στις γυναίκες πολιτικούς διαμορφώνεται σε επίπεδα αρκετά κάτω του 50%. Εν τούτοις, αξίζει να σημειωθεί ότι μεγαλύτερη εμπιστοσύνη -απόλυτα και μέτρια- καταγράφεται στις γυναίκες πολιτικούς (20,4%) σε σχέση με τους άνδρες (9,2%).
- Η πλειοψηφία των ανδρών και γυναικών έχει ψηφίσει γυναίκες στις εθνικές, δημοτικές, περιφερειακές εκλογές και στις ευρωεκλογές, με ποσοστά άνω του 60%. Οι γυναίκες έχουν ψηφίσει κατά κύριο λόγο γυναίκες σε δημοτικές εκλογές (72%) και σε εθνικές εκλογές (66%) και το 62% έχει ψηφίσει γυναίκες σε ευρωεκλογές και περιφερειακές εκλογές.
- Η πλειοψηφία του δείγματος υποστηρίζει ότι οι γυναίκες μπορούν να καταξιωθούν στις δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων (άνδρες: 86,8% και γυναίκες: 94,8%), ότι χρειάζεται συνεχής αγώνας από όλους και όλες μας για τη διασφάλιση της ισότητας των φύλων (άνδρες: 89,5% και γυναίκες: 93,4%), όπως επίσης ότι οι γυναίκες έχουν όλες τις δεξιότητες να αναλάβουν υψηλές θέσεις πολιτικής ευθύνης (άνδρες: 86% και γυναίκες: 93,1%). Όμως, οι ερωτώμενες πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι χρειάζεται οι γυναίκες να εκπροσωπούνται περισσότερο στην πολιτική και ότι στους άνδρες δίνονται περισσότερα κίνητρα για συμμετοχή στην πολιτική από ό,τι στις γυναίκες. Επιπρόσθετα, οι ερωτώμενοι/-ες πιστεύουν ότι ο προεκλογικός αγώνας είναι δυσκολότερος για τις γυναίκες από ό,τι για τους άνδρες.
- Με ισχυρά πλειοψηφικά ποσοστά, τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες, συμφωνούν ότι θα ήθελαν να δουν στην περιοχή τους να εκλεγεί μια γυναίκα σε θέση πολιτικής ευθύνης, ιδίως για τη θέση της Βουλευτριάς (άνδρες: 84,2% και γυναίκες: 90,8%) και της Ευρωβουλευτριάς (άνδρες: 80,7% και γυναίκες: 90,3%).
- Το 85,6% των γυναικών και το 73,1% των ανδρών υποστηρίζει ότι μια γυναίκα μπορεί να διεκδικήσει τη θέση Πρωθυπουργού και αντίστοιχα, το 80,7% των γυναικών και το 71,3% των ανδρών δηλώνει ότι μπορεί να καταλάβει τη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας.
- Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (72%) θεωρεί ότι υπάρχει έλλειμμα δημοκρατίας, εάν δεν συμμετέχουν οι γυναίκες στην πολιτική. Παρατηρείται ότι οι γυναίκες από 35 έως 54 ετών συμφωνούν με την άποψη ότι έχουμε έλλειμμα δημοκρατίας στις μέρες μας, σε ποσοστό 83,4% - 83,5%, όπως επίσης και το 85,1% των γυναικών που έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση. Αντίθετη άποψη δηλώνουν οι γυναίκες στις μεγαλύτερες ηλικίες, 55-65+ ετών, με ποσοστά 20,2% και 39,4% αντίστοιχα και απόφοιτες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (29,4%).
- Το 83,8% των ερωτώμενων θεωρεί ότι χρειαζόμαστε γυναίκες στην πολιτική που να προωθούν τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων, ώστε να προωθηθούν αποτελεσματικότερα τα θέματα αυτά. Οι ηλικίες 45-54 ετών δείχνουν να συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με την άποψη αυτή, στο πολύ υψηλό ποσοστό του 90%. Το μεγαλύτερο ποσοστό διαφωνίας με την παραπάνω άποψη παρατηρείται στις ηλικίες 65+ με ποσοστό 15,1%. Μεταξύ των γυναικών με την άποψη αυτή συμφωνούν 9 στις 10 γυναίκες.

- Αξιοσημείωτο είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών υποστηρίζει ότι δεν έχει σκεφθεί την ενασχόληση με την πολιτική (89,1%), ενώ μόνο το 8,4% των γυναικών έχει σκεφθεί να συμμετάσχει σε δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων. Διαφαίνεται δε από τα αποτελέσματα της έρευνας, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό όσων έχουν σκεφθεί την ενασχόλησή τους με την πολιτική να συγκεντρώνεται στις ηλικίες 35-44 ετών, με 14,4% και κυρίως με επίπεδο εκπαίδευσης Α.Ε.Ι ή Μεταπτυχιακά, με ποσοστό 15,4%. Μικρότερο ενδιαφέρον για συμμετοχή στην πολιτική δήλωσαν οι μεγαλύτερες ηλικίες με ποσοστό μόλις 0,6 %.
- Στην ερώτηση σε ποιον τομέα της πολιτικής θα ενδιέφερε γενικά τις γυναίκες να συμμετέχουν, παρατηρούνται μεγαλύτερα ποσοστά στον Δήμο/Δημοτικό Συμβούλιο, σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες, με το μεγαλύτερο ποσοστό 55,5% να συγκεντρώνεται σε ηλικίες 25-34 ετών. Οι νεότερες ηλικίες (17-24 ετών), αποτελούν την εξαίρεση και δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε φιλανθρωπικές και πολιτιστικές οργανώσεις με ποσοστό 47,8%
- Οι άνδρες του δείγματος θα επιθυμούσαν η σύντροφός τους να ασχοληθεί με την πολιτική (57%), και ιδίως στον **Δήμο/Δημοτικό Συμβούλιο** (57,3%). Τα ποσοστά των ανδρών που θα έβλεπαν την σύντροφο τους στη θέση του Βουλευτή ή στην Περιφέρεια είναι αρκετά χαμηλότερα 16%.
- Επιπλέον, οι άνδρες του δείγματος στη μεγάλη πλειοψηφία τους (87,4%) **θα ήταν υποστηρικτικοί στην απόφαση των συντρόφων τους να ασχοληθούν με την πολιτική**. Οι περισσότεροι άνδρες που δηλώνουν ότι θα υποστήριζαν την απόφαση αυτή της συντρόφου τους, με μεγαλύτερο ποσοστό (79,1%) ανήκουν στις ηλικίες 45-54 ετών και σε ποσοστό 73,5% είναι απόφοιτοι **κάτοχοι πτυχίου ΑΕΙ ή/και μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών**. Το 11% των ανδρών που δεν θα επιθυμούσε τη συμμετοχή των συντρόφων τους στην πολιτική υποστηρίζει ότι οι βασικοί λόγοι αφορούν τις οικογενειακές υποχρεώσεις που έχουν οι γυναίκες, ότι ο χώρος της πολιτικής είναι ανδροκρατούμενος, ότι υπάρχει έλλειψη ικανοτήτων στις γυναίκες και ότι «η θέση των γυναικών είναι στο σπίτι».
- Οι άνδρες και οι γυναίκες του δείγματος θεωρούν ότι οι **άνδρες πολιτικοί** είναι πιο αποτελεσματικοί στους τομείς της **εθνικής ασφάλειας** (50,5%) και της **δημόσιας τάξης** (41,3%), στον **αγροτικό τομέα** (38,2%) και την **εξωτερική πολιτική** (29,4%), ενώ οι γυναίκες πολιτικοί αναγνωρίζονται ως πιο αποτελεσματικές στα θέματα **πολιτισμού** (39,6%), στα **ζητήματα ισότητας των φύλων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων** (37,4%), όπως επίσης στον τομέα του **τουρισμού** (35,8%) και στα θέματα **κοινωνικής πρόνοιας και πολιτικής** (33,6%).
- Σύμφωνα με τις γυναίκες ερωτώμενες τα **κίνητρα** για να ασχοληθούν με την πολιτική είναι τα εξής: α) **υποστήριξη από το στενό περιβάλλον** (33,5%), β) **σεμινάρια προετοιμασίας των υποψηφίων γυναικών** που δεν έχουν προηγούμενη πολιτική εμπειρία (26,3%), γ) **εξεύρεση οικονομικών πόρων** για τη στήριξη της υποψηφιότητας (22,1%), δ) **διενέργεια εκστρατειών ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης** του πληθυσμού (20,3%), ε) **ουσιαστική**

υποστήριξη από τα κόμματα, από τον/την αρχηγό του κόμματος και τα πολιτικά προγράμματα των κομμάτων (16,5%), στ) υποστήριξη από τα ΜΜΕ (14,8%).

- Ειδικότερα, η πλειοψηφία των γυναικών και κυρίως οι γυναίκες σε ηλικίες **35-44 ετών**, σε ποσοστό 42,1% υποστηρίζουν ότι ένα από τα βασικά κίνητρα που θα τις έκανε να ασχοληθούν με την πολιτική είναι το υποστηρικτικό περιβάλλον (οικογένεια, φιλικό και επαγγελματικό περιβάλλον). Ακολουθεί ως επόμενο κίνητρο παρακίνησης, τα σεμινάρια για την προετοιμασία των υποψήφιων γυναικών χωρίς προηγούμενη εμπειρία, με πιο ένθερμες υποστηρίκτριες τις γυναίκες ηλικίας **45-54 ετών**, με ποσοστό 34,9%. Σε ποσοστό 29,6% υποστηρίζουν οι γυναίκες **45-54 ετών** ότι ένα άλλο κίνητρο θα ήταν η εξεύρεση οικονομικών πόρων για την υποστήριξη της υποψηφιότητάς τους. Τέλος, σημαντικό κίνητρο θεωρούν οι γυναίκες σε ηλικίες **35-44 ετών**, τις καμπάνιες ευαισθητοποίησης για τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική με ποσοστό **26,5%**.
- Το 47,3% των γυναικών και το 40,7% των ανδρών υποστηρίζει ότι σημαντικό **ανασταλτικό παράγοντα στην πολιτική συμμετοχή και εκπροσώπηση των γυναικών** αποτελεί η **αρνητική στάση του οικογενειακού περιβάλλοντος** (συζύγου/συντρόφου και άλλων μελών). Επίσης, το 42,4% των ανδρών και το 40% των γυναικών δηλώνει ότι η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική επηρεάζεται αρνητικά από τη μη υποστηρικτική **στάση των ηγετικών οργάνων και άλλων μελών του κόμματος**, αλλά και τη **στάση των ΜΜΕ**. Στην περαιτέρω διερεύνηση βάσει ηλικιακής κατηγορίας, διαφαίνεται ότι η **στάση της οικογένειας** αναγνωρίζεται ως ο σημαντικότερος παράγοντας που επιδρά **αρνητικά** στην συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική με τις ηλικίες **65+** ετών να καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά (**74,7%**). Επόμενος παράγοντας που επιδρά αρνητικά στη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική, φαίνεται να είναι η στάση από τα ηγετικά όργανα του κόμματος ή από άλλα στελέχη και μέλη του κόμματος (**40%**), με ποσοστό συμφωνίας **53%** στις ηλικίες **17-24 ετών**. Στη συνέχεια άλλος αρνητικός παράγοντας φαίνεται να είναι η στάση των ΜΜΕ (**28,8%**), με πιο ένθερμες υποστηρίκτριες τις γυναίκες σε ηλικίες **17-24 ετών**, με ποσοστό **43,5%**. Επόμενος παράγοντας αρνητικής επιρροής φαίνεται να είναι η στάση του ευρύτερου επαγγελματικού περιβάλλοντος (**26,4%**), παράγοντας που υποστηρίζουν περισσότερο οι γυναίκες σε ηλικίες **35-44 ετών**, με ποσοστό **37,4%**. Τέλος ακολουθεί η στάση του αρχηγού του κόμματος (**24,1%**), με ποσοστό **34,1%**, σε ηλικίες **45-54 ετών**.
- Τα **εμπόδια** που συναντούν οι γυναίκες κατά την προσπάθεια εκλογή τους είναι τα ακόλουθα: α) **αντιμετωπίζονται με δυσπιστία λόγω φύλου** (52,8%), β) η **πολιτική είναι ανδροκρατούμενο περιβάλλον** (41,5%), γ) **δεν έχουν αρκετό χρόνο να ασχοληθούν με τον προεκλογικό αγώνα, λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων** (25,5%), δ) **δεν υποστηρίζονται από το κόμμα τους** (21,9%). Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι οι γυναίκες δηλώνουν ότι **δεν έχουν επαρκείς οικονομικούς πόρους** για να στηρίξουν την υποψηφιότητά τους (20,3%), ενώ οι άνδρες θεωρούν ως τέταρτη σε σειρά ιεράρχησης την έλλειψη πολιτικής εμπειρίας των γυναικών σε ποσοστό 23,5%. Στην περαιτέρω διερεύνηση των αποτελεσμάτων βάσει ηλικιακής κατηγορίας διαπιστώνεται ότι, σύμφωνα με τις γυναίκες

ερωτώμενες, οι δύο βασικότερες δυσκολίες που καταγράφονται είναι πρώτα το γεγονός ότι αντιμετωπίζονται με δυσπιστία λόγω του φύλου τους με το υψηλότερο ποσοστό **69,7%** να σημειώνεται στις νεότερες ηλικίες **17-24 ετών** και έπειτα η άποψη ότι η πολιτική είναι ανδροκρατούμενο περιβάλλον με τα υψηλότερα ποσοστά να καταγράφονται στις νεότερες ηλικίες **17-24 ετών (69,7%** και **51,7%** αντίστοιχα). Η επόμενη στη σειρά δυσκολία αφορά στο ότι οι γυναίκες δεν έχουν αρκετό χρόνο για να ασχοληθούν με τον προεκλογικό τους αγώνα, με πιο ένθερμες υποστηρίκτριες τις γυναίκες σε ηλικίες **65+** ετών σε ποσοστό **40,7%**. Ακολουθεί η άποψη ότι δεν υποστηρίζονται αρκετά από το κόμμα τους, όπως δηλώνουν γυναίκες σε ηλικίες **25-34** ετών σε ποσοστό **30,1%**.

- Τα **υποστηρικτικά μέτρα** που προτείνονται από τους/τις πολίτες είναι: α) **εκπαίδευση των νέων σε θέματα ισότητας των φύλων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων (35,8%), β) υποστήριξη από τον αρχηγό του κόμματος και τα πολιτικά προγράμματα των κομμάτων (35,7%), γ) πραγματοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης για την εξάλειψη των έμφυλων στερεοτύπων και των διακρίσεων σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική (31,1%), και δ) μέτρα διευκόλυνσης για τη συμφιλίωση οικογενειακής/ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής (25,6%). Επιπρόσθετα, άλλες ενέργειες που προτείνονται από τους/τις ερωτώμενους/-ες είναι η **περαιτέρω ενίσχυση της ποσόστωσης υπέρ των γυναικών (24,3%)** και η **υποστήριξη των γυναικών από τα ΜΜΕ (22%)**. Στην περαιτέρω διερεύνηση των αποτελεσμάτων βάσει ηλικιακής κατηγορίας διαπιστώνεται ότι, σύμφωνα με τις γυναίκες ερωτώμενες, μέτρα που μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση συμμετοχής και της εκπροσώπησης των γυναικών στην πολιτική, είναι αρχικά η υποστήριξη τους από τον αρχηγό του κόμματος, άποψη που στηρίζουν περισσότερο όσες είναι σε μεγαλύτερες ηλικίες (**65+ ετών**), με ποσοστό **52,2%**. Οι γυναίκες σε ηλικίες **45-54 και 55-64 ετών**, υποστηρίζουν σε ποσοστά **44%** και **45,4%** αντίστοιχα, ότι ένα από τα σημαντικότερα μέτρα είναι η εκπαίδευση των νέων σε θέματα για την ισότητα των φύλων. Καταγράφεται ότι το **41,3%** των γυναικών σε ηλικίες **35-44 ετών**, θεωρούν σημαντικότερο ως μέτρο, την περαιτέρω ενίσχυση της ποσόστωσης υπέρ των γυναικών υποψηφίων. Τέλος, οι νεότερες ηλικίες προτείνουν την ενίσχυση των εκστρατειών ενημέρωσης για τις γυναίκες υποψήφιες, σε ποσοστά **57,1%** οι ηλικίες **17-24** και **36,8%** οι ηλικίες **25-34 ετών**.**
- Το **52% του δείγματος υποστήριξε ότι η θέση των γυναικών έχει ενισχυθεί σημαντικά τα τελευταία 15 χρόνια**, ενώ το **36%** πιστεύει ότι έχει ενισχυθεί σε μικρό βαθμό.
- Οι πολίτες είναι μοιρασμένοι/-ες ως προς την πρόβλεψη που αφορά στην αύξηση της συμμετοχής των **υποψηφίων γυναικών στην πολιτική**, καθώς το **49,5% των πολιτών** υποστηρίζει ότι **στο μέλλον θα αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των γυναικών** στις δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων, ενώ το **45,4%** διαφωνεί με την άποψη αυτή. Επίσης, οι άνδρες και οι γυναίκες του δείγματος είναι σχετικά μοιρασμένοι/-ες ως προς την πρόβλεψη της αύξησης του αριθμού **εκλεγμένων γυναικών**, καθώς το **48,6%** συμφωνεί με την άποψη αυτή, ενώ το **44,2%** διαφωνεί.

- Στην ανοικτή ερώτηση που τέθηκε στους ερωτώμενους και στις ερωτώμενες σχετικά με τα **χαρακτηριστικά που καθιστούν μια γυναίκα αποτελεσματική στην πολιτική**, οι κύριες απαντήσεις ήταν οι εξής: α) **δυναμικότητα/αποφασιστικότητα: 56,9%**, β) **γνώσεις, ικανότητες και προσόντα: 30,4%**, γ) οξυδέρκεια: 25,1%, δ) εντιμότητα, ειλικρίνεια: 20,2%, ε) ανθρωπισμός, δικαιοσύνη και αξίες: 19,8%, στ) εργατικότητα και ανάπτυξη δραστηριοτήτων: 18,8%, ζ) αξιοπιστία, συνέπεια και σοβαρότητα: 15,3%, και η) ευαισθησία: 9,4%.
- Τέλος, στην ανοικτή ερώτηση που τέθηκε στους άνδρες και τις γυναίκες του δείγματος, αν θα ήθελαν να προσθέσουν ή/και να σχολιάσουν οτιδήποτε επί της έρευνας ή/και για τη θέση των γυναικών στην πολιτική, **συγκεντρώθηκαν ιδιαίτερα θετικά σχόλια από τους/τις ερωτώμενους/-ες**, τα οποία ενδεικτικά παρουσιάζονται στα παρακάτω δύο γραφήματα.

Σχόλια Ερωτώμενων για τη Θέση των Γυναικών στην Πολιτική

Η γυναίκα είναι το κύτταρο της οικογένειας, γι' αυτό μπορεί να είναι γίνεκαί το κύτταρο ενός κράτους.

Ελπίζω να ενισχυθεί η παρουσία των γυναικών στην πολιτική ζωή.

Οι γυναίκες έχουν να προσέχουν να συμμετέχουν στο σύνολο των κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Περισσότερες γυναίκες στον πολιτικό (βουλευτικό) νοικοκύρεμα της χώρας.

Women for Presidents

Ηδη δημοκρατία και ισότητα είναι υπαρκτά..

Πιστεύω στην ισότητα ανάμεσα σε όλα τα φύλα (όχι μόνο άνδρες και γυναίκες) θα ξερω τι είναι ο καιρός. Είμαστε ήδη σε καλό δρόμο, αλλά έχουμε ακόμα...

Η ισότητα των φύλων είναι απαραίτητο πρώτο βήμα για την ανάπτυξη, για να μειωθούν τα σεξιστικά αποτελέσματα και να αποτραπεί η ανδροκρατούμενη οσοτροπία του λαού μας.

Οι γυναίκες πιστεύω μπορούν να ανταπεξέλθουν στο ρόλο τους αν τους δώσουν οι άνδρες.

Ο κυριότερος παράγοντας στην εξάλειψη ανισοτήτων και διακρίσεων παραμένει πάντα το εκπαιδευτικό επίπεδο των γυναικών.

Σχόλια Ερωτώμενων για την Έρευνα

Πολύ ενδιαφέρονσα έρευνα

ΑΥΘΟΡΜΗΤΑ

Πολύ ενδιαφέρονσα έρευνα. Θα ήθελα πολύ να μάθω και τα αποτελέσματα.

Έρευνα που πρέπει να λάβουν μέριμνα όλες οι γυναίκες

Περισσότερες έρευνες σαν και αυτή

Μου άρεσε που συλλογή κάποιων γυναικών και την ανισότητα που υπάρχει μεταξύ ανδρών και γυναικών. Ευχαριστώ που με ξέλασε.

Χαίρομαι που γίνονται έτοιμες έρευνες, ελπίζω να χρησιμοποιηθούν τα αποτελέσματα, έτσι ώστε να προηγηθούν πιο αποτελεσματικότερη προώθηση των γυναικών σε πολιτικές θέσεις.

Πολύ χρήσιμη έρευνα! Η ισότητα των φύλων στην πολιτική ζωή είναι απαραίτητη

Ευχάριστη και σύντομη έρευνα

Εύκολη έρευνα Προσιτή, ευχάριστη σαφής, ακριβής και ευκολονόητη

Πολύ ενδιαφέρονσα έρευνα! Είναι ιδιαίτερα σημαντική η συμβολή και των δύο φύλων στην πολιτική ζωή και το παραγκωνισμό των γυναικών

Πλήρες και εύστοχο ερωτηματολόγιο

Αντικείμενο και στόχοι της ποιοτικής έρευνας

Αντικείμενο της ποιοτικής έρευνας του ΚΕΘΙ είναι η διερεύνηση και καταγραφή στάσεων, αντιλήψεων και πεποιθήσεων καθώς και των επιμέρους παραμέτρων που προσδιορίζουν τη συμμετοχή και εκπροσώπηση γυναικών σε θεσμούς, φορείς, όργανα και δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων. Στο πλαίσιο της έρευνας εξετάζονται και η συμμετοχή και η εκπροσώπηση των γυναικών στις διαδικασίες και τα όργανα λήψης αποφάσεων, με δεδομένο ότι αποτελούν δύο διαφορετικές αλλά αλληλένδετες διαστάσεις της σχέσης των γυναικών με την πολιτική. Ειδικότερα, εξετάζονται οι παράμετροι που καθορίζουν τη διαμόρφωση πολιτικής ατζέντας μέσω ποικίλων τρόπων συμμετοχής στην πολιτική ή τον συνδικαλισμό, καθώς και οι παράμετροι που καθορίζουν την διαδικασία μέσω της οποίας μια συγκεκριμένη πολιτική ατζέντα συμπεριλαμβάνεται και αντιπροσωπεύεται σε θεσμούς λήψης αποφάσεων οι οποίοι παράγουν πολιτική και χαράζουν πολιτικές (π.χ. πολιτικά κόμματα, εκλεγμένα σώματα όπως είναι το κοινοβούλιο, τα δημοτικά συμβούλια των δήμων, τα περιφερειακά συμβούλια των περιφερειών, τα διοικητικά συμβούλια των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των κοινωνικών εταίρων, τα διοικητικά συμβούλια των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, κ.λπ.).

Βασικοί στόχοι της έρευνας

- Ανάδειξη των στάσεων, αντιλήψεων, πεποιθήσεων των γυναικών που συμμετέχουν οι ίδιες σε πολιτικές δομές και θέσεις ευθύνης, για την εν γένει συμμετοχή και εκπροσώπηση των γυναικών σε δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων.
- Αποτίμηση των υφιστάμενων όρων και προϋποθέσεων που καθορίζουν τη συμμετοχή και εκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική στην παρούσα συγκυρία.
- Ανάδειξη των δυσκολιών και εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, τόσο και τη διαδικασία εκλογής τους, όσο και στο πλαίσιο άσκησης των καθηκόντων και του ρόλου τους όταν εκλεγούν, και καταγραφή των (πολιτισμικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών, κ.α.) παραγόντων που οδηγούν στα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής/ στην υποεκπροσώπηση των γυναικών σε δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων.
- Καταγραφή των σύγχρονων αιτημάτων και προτάσεων πολιτικής (*policy proposals*), που θα συμβάλλουν στην ποσοτική αύξηση της συμμετοχής των γυναικών και κυρίως στην ουσιαστική εκπροσώπηση των γυναικών και στην αλλαγή των στερεοτυπικών αντιλήψεων για τη σχέση των γυναικών με την πολιτική.

Δείγμα της έρευνας

Πραγματοποιήθηκαν ποιοτικές/ημιδομημένες συνεντεύξεις με είκοσι (20) γυναίκες από διαφορετικούς πολιτικούς χώρους του δημοκρατικού φάσματος, που έχουν ή είχαν συμμετάσχει σε εκλογικές διαδικασίες, έχουν ή είχαν εκλεγεί στο κοινοβούλιο, στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, και στην τοπική αυτοδιοίκηση, έχουν ή είχαν θέση ευθύνης στην κυβέρνηση και σε φορείς της κοινωνίας των πολιτών (συνδικαλιστικές οργανώσεις, κόμματα, μη κυβερνητικές οργανώσεις).

Κυριότερα αποτελέσματα της έρευνας

- Κοινή παραδοχή των συμμετεχουσών είναι ότι υπάρχει σαφής και **αδιαμφισβήτητη θετική αλλαγή** στην πολιτική, η οποία είναι προϊόν των αγώνων του φεμινιστικού κινήματος και των θεσμικών παρεμβάσεων για τη διεύρυνση των δικαιωμάτων των γυναικών και την περαιτέρω κατοχύρωσή τους σε πολλά και διαφορετικά πεδία.
- Από την άλλη, το σύνολο των συμμετεχουσών αναγνωρίζει ότι η κατάκτηση της *de facto*/ουσιαστικής ισότητας των φύλων σε όλα τα επίπεδα πολιτικής (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό) παραμένει ζητούμενο. **Η πολιτική παραμένει χώρος ανδροκρατούμενος και ανδροκρατικός**, όπου κατ' εξαίρεση ή με εξαιρετικά περιοριστικούς όρους δίνεται η δυνατότητα ισότιμης δραστηριοποίησης των γυναικών. Απτή απόδειξη συνιστά το γεγονός ότι η εκπροσώπηση των γυναικών είναι εξαιρετικά χαμηλή στο σύνολο των δομών λήψης πολιτικών αποφάσεων, παρά τις θετικές εξελίξεις και την εφαρμογή του μέτρου των ποσοστώσεων σε επίπεδο υποψηφιοτήτων.
- **Η «ορατότητα» και παρουσία των γυναικών στο δημόσιο χώρο και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης σπανίως γίνεται με όρους ισοτιμίας**, και χωρίς τη χρήση σεξιστικών όρων και απαξιωτικών ή υποτιμητικών αναφορών, ενώ σε καμία περίπτωση δεν συνιστά κανόνα η ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων σε εκπομπές διαλόγου, ανταλλαγής απόψεων και πληροφόρησης για τα τρέχοντα ζητήματα της πολιτικής.
- Παράλληλα τα ζητήματα της ατζέντας φύλου, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων (π.χ. βία κατά των γυναικών, μητρότητα), σπανίως προβάλλονται – και από τις γυναίκες που έχουν θέσεις ευθύνης - και σπανίως αποτελούν μέρος του δημόσιου διαλόγου ή της διεκδικητικής ατζέντας των φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Εν πολλοίς η ισότητα των φύλων θεωρείται επιμέρους και δευτερεύον ζήτημα και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι πολιτικές για την προώθηση/ ενίσχυση της ισότητας των φύλων διασυνδέεται και διαπερνά κεντρικούς τομείς της πολιτικής (π.χ. παιδεία, υγεία, οικονομία, ασφάλιση, περιβάλλον, κ.λπ.) μόνο σε *ad hoc* βάση.
- Παρά τα εμπόδια και τους περιορισμούς οι γυναίκες που ενδιαφέρονται για την πολιτική και την αντιλαμβάνονται ως αναπόσπαστο μέρος του βίου τους, εισέρχονται στην πολιτική και εντάσσονται σε πολιτικές δομές και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, συμμετέχοντας ενεργά σε κινήματα, εθελοντικές ή φεμινιστικές συλλογικότητες, καθώς και στο τοπικό επίπεδο (σε δήμους και κοινότητες) που φαίνεται να είναι πεδίο πιο ανοιχτό για τη συμμετοχή και

εκπροσώπηση των γυναικών και σημείο πιο αποδεκτής εισόδου των γυναικών στις πολιτικές διαδικασίες. Παράλληλα, έχουν επίγνωση ότι για να κατοχυρώσουν τη θέση τους, θα πρέπει να δώσουν μάχες, να συγκρουστούν, να διαχειριστούν εξαιρετικά δυσμενείς απέναντι στις γυναίκες συνθήκες στην πολιτική, και να αντέξουν.

- Η διαδρομή των γυναικών που δεν ανήκουν σε υψηλές εισοδηματικές τάξεις, στην πολιτική όπως και στην αγορά εργασίας, συνήθως δεν είναι γραμμική/ ευθύγραμμη, αλλά διακεκομμένη με μεγάλα διαστήματα αποχής, είτε λόγω της απουσίας ενισχυτικού (οικογενειακού, πολιτικού, οικονομικού) περιβάλλοντος, και υποστηρικτικών κοινωνικών δομών, είτε λόγω της αποθάρρυνσης.
- **Οι παράγοντες που αναπαράγουν τον αποκλεισμό ή στην καλύτερη περίπτωση την περιορισμένη, διαβαθμισμένη και υπό όρους πρόσβαση των γυναικών σε θέσεις / δομές πολιτικής ευθύνης, συνδέονται με:**
 - τις κυρίαρχες και στερεοτυπικές αντιλήψεις περί του πολιτικού και την ταύτιση της πολιτικής με τους άνδρες
 - το διαχωρισμό ιδιωτικού και δημόσιου χώρου και την εμμένουσα ταύτιση των γυναικών με τον ιδιωτικό χώρο,
 - τις κυρίαρχες και πατριαρχικές αντιλήψεις για τη γονεϊκότητα
 - την ανισότιμη έμφυλη κατανομή της μη αμειβόμενης φροντίδας για το νοικοκυριό και τα εξαρτώμενα μέλη του,
 - την απουσία επαρκών δομών κοινωνικής φροντίδας και πολιτικών στήριξης της κοινωνικής μέριμνας,
 - καθώς και με τον ανδροκεντρισμό της συντριπτικής πλειοψηφίας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ιδιαίτερος των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των κομμάτων), όπου κυριαρχεί η «ανδρική κουλτούρα» (“old boys culture”), η οποία θέτει φραγμούς και όρια στην πρόσβαση, στην ενεργητική συμμετοχή και στην εκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις λήψης πολιτικών αποφάσεων.

Προτάσεις

Σύμφωνα με την ποιοτική έρευνα, η ισόρροπη συμμετοχή και η δημοκρατία της ισότητας (*parity democracy*), παραμένουν ζητούμενα και γι' αυτό προτείνονται τα εξής:

1. Μέτρα & πολιτικές για την αλλαγή των αντιλήψεων και στάσεων για τους έμφυλους ρόλους

Προκειμένου να μετασηματιστούν οι αντιλήψεις για τους έμφυλους ρόλους, είναι καταρχάς αναγκαίο, σύμφωνα με το σύνολο των συμμετεχουσών στην ποιοτική έρευνα, οι σχετικές πολιτικές να στοχεύσουν και να απευθυνθούν κυρίως στη νέα γενιά και ιδιαιτέρως στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθήτριες/ μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς). Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται τα εξής:

- Εμπλουτισμός ή/και αλλαγή των προγραμμάτων/ μαθημάτων που διδάσκονται σε όλες τις τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με στόχο τη συμπερίληψη θεμάτων για την ισότητα των φύλων σε συστηματική βάση και ως αναπόσπαστο μέρος των προγραμμάτων σπουδών.

- Ένταξη μαθημάτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τη σεξουαλική αγωγή και τη σεξουαλικότητα, στη βάση διεπιστημονικών προσεγγίσεων.
- Προγράμματα ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για τα ανθρώπινα, κοινωνικά, πολιτικά κ.α. δικαιώματα ανδρών και γυναικών και την ισότητα των φύλων (ημερίδες, αφιερώματα, φεστιβάλ, διαγωνισμοί, καμπάνιες, κ.λπ.) σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.
- Προγράμματα ευαισθητοποίησης και εκστρατείες ενημέρωσης του γενικού πληθυσμού στη βάση μακροχρόνιου σχεδιασμού, για τα ανθρώπινα, κοινωνικά, πολιτικά κ.α. δικαιώματα ανδρών και γυναικών και ειδικότερα για την αύξηση της συμμετοχής και εκπροσώπησης των γυναικών σε πολιτικές θέσεις και δομές λήψης αποφάσεων. Τα προγράμματα αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία ενόψει του υπαρκτού πλέον κινδύνου οπισθοχώρησης, λόγω των ακραίων νεοσυντηρητικών και ρατσιστικών ιδεολογιών και πρακτικών που φαίνεται να κατακτούν έδαφος και αποδοχή στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.
- Διοργάνωση συνεδρίων, διαλέξεων, σεμιναρίων και προγραμμάτων επιμόρφωσης που θα απευθύνονται και σε ειδικές/ στοχευμένες ομάδες, αλλά και στον γενικό πληθυσμό, με στόχο να ανοίξει ο δημόσιος διάλογος για την ατζέντα της ισότητας των φύλων.
- Ενίσχυση και υποστήριξη των γυναικείων συλλόγων και φεμινιστικών ομάδων και οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην επαρχία, προκειμένου να διαδραματίσουν ενεργητικό ρόλο στη χειραφέτηση των γυναικών και στην ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών για την ισότητα των φύλων αλλά και επιμέρους σοβαρά κοινωνικά φαινόμενα όπως είναι η έμφυλη βία, οι γυναικοκτονίες, κ.λπ.

2. Μέτρα & πολιτικές που θα συμβάλλουν στην αλλαγή των αντιλήψεων και στην προώθηση σύγχρονων αντιλήψεων για τη γονεϊκότητα

Είναι αναγκαίο να υπάρξει αλλαγή στις κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με τη μητρότητα/γονεϊκότητα και την αποκλειστική ευθύνη των γυναικών για την ανατροφή και φροντίδα των παιδιών, οι οποίες αναπαράγονται και από τους άνδρες και από τις γυναίκες. Για τον λόγο αυτό ιδιαίτερως εκ μέρους των νεότερων σε ηλικία ερωτώμενων προτάθηκαν τα εξής θεσμικά μέτρα:

- Θεσμοθέτηση προνοιακών και οικονομικών κινήτρων για τον/την γονέα που επιλέγει να ασχοληθεί με την ανατροφή και την φροντίδα των παιδιών (π.χ. ως ένα είδος κοινωνικού μισθού)
- Θεσμοθέτηση ειδικών διευκολύνσεων πρόσβασης/ χρήσης κοινωνικών αγαθών πολιτισμού, αθλητισμού, παιδείας (π.χ. φθηνότερα/ δωρεάν εισιτήρια, προγράμματα κοινωνικού πολιτισμού και αθλητισμού, κ.λπ.) ειδικά για άνδρες γονείς (θετικά μέτρα για άνδρες γονείς).

3. Πολιτικές και μέτρα για τη διεύρυνση της εφαρμογής του μέτρου των ποσοστώσεων

Το σύνολο των συμμετεχουσών θεωρεί ότι η ποσόστωση έχει συμβάλλει αποφασιστικά στην αύξηση της πολιτικής συμμετοχής και εκπροσώπησης των γυναικών, διότι δημιουργεί ένα ηθικό πρότυπο για την ισοτιμία και την ισότητα και εκτιμούν ότι είναι σημαντικός ο κοινωνικός αντίκτυπος του συγκεκριμένου θετικού μέτρου. Μάλιστα οι περισσότερες θεωρούν ότι στο άμεσο μέλλον θα φτάσουμε στο 50/50 διότι, παρά τις κατά καιρούς προβαλλόμενες ενστάσεις ή τις δυσκολίες, η κοινωνία έχει ωριμάσει.

Βασική προϋπόθεση είναι το μέτρο της ποσόστωσης να συνδυάζεται και λειτουργεί παράλληλα με τις κοινωνικές πολιτικές (για την οικογένεια, τα παιδιά και τα άτομα με ανάγκες φροντίδας). Επίσης, προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα των ποσοστώσεων είναι η αλλαγή στάσης εκ μέρους των κομμάτων και παρατάξεων που σε αρκετές περιπτώσεις εντάσσουν στα ψηφοδέλτιά τους γυναίκες προκειμένου να επιτευχθεί ο απαιτούμενος αριθμός υποψηφίων και όχι επειδή είναι υπέρ του μέτρου.

Για να λειτουργήσει αποτελεσματικότητα και να διευρυνθεί η εφαρμογή του προτείνονται τα εξής:

- Διενέργεια ερευνών για την υποεκπροσώπηση των γυναικών σε δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων και ευρεία διάχυση και δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων με στόχο την άσκηση πίεσης στους κοινωνικούς φορείς και στις συνδικαλιστικές οργανώσεις προκειμένου να εφαρμοστεί το μέτρο της ποσόστωσης.
- Εκστρατεία ενημέρωσης με στόχο να εφαρμοστεί το μέτρο της ποσόστωσης από κόμματα, συνδικαλιστικές οργανώσεις, συλλογικότητες της κοινωνίας των πολιτών, κ.λπ. Στόχος της εκστρατείας θα πρέπει επίσης να είναι η ενημέρωση για τη σημασία και τη λειτουργία της ποσόστωσης προκειμένου να διασαφηνιστούν παρανοήσεις, λανθασμένες εντυπώσεις ή στρεβλώσεις σχετικά τη ποσόστωση.
- Υποστήριξη του φεμινιστικού κινήματος και των γυναικείων οργανώσεων μέσω ειδικών προγραμμάτων και δράσεων προκειμένου να προωθήσουν την εφαρμογή των ποσοστώσεων σε μεγαλύτερο εύρος πολιτικών και κοινωνικών φορέων και συλλόγων και προκειμένου να συμβάλλουν στον εντοπισμό αδυναμιών κατά την εφαρμογή των ποσοστώσεων.

4. Μέτρα για την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους και των δομών κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας

Ένα μείζον σε βαρύτητα ζήτημα που απασχολεί έντονα τις συμμετέχουσες και επιδρά αρνητικά στη συμμετοχή των γυναικών σε πολιτικές διαδικασίες, είναι η πολλαπλότητα και πολυδιάσπαση των στερεοτυπικών έμφυλων ρόλων στο πλαίσιο της οικογένειας και η ανισότιμη κατανομή των ευθυνών στον ιδιωτικό βίο. Σε αυτούς τους ρόλους εκτίθεται το σύνολο σχεδόν των γυναικών, είτε προσωπικά λόγω της δικής

τους οικογένειες, είτε μέσω του ευρύτερου οικογενειακού/ συγγενικού περιβάλλοντος λόγω της ανάγκης για τη φροντίδα εξαρτημένων/ ηλικιωμένων μελών της ευρύτερης οικογένειας (εξ αίματος ή εξ αγχιστείας).

Αναγνωρίζεται παράλληλα ότι το ζήτημα αυτό δεν μπορεί να λυθεί άμεσα, αλλά κυρίως μέσα από μεσο-μακροπρόθεσμες στρατηγικές και μέτρα, ενώ για την άρση των αιτιών και την αλλαγή αντιλήψεων και νοοτροπιών απαιτούνται παρεμβάσεις άλλου τύπου και μακράς πνοής.

Η πολιτεία μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά με τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων όπως για παράδειγμα είναι τα εξής:

- Δημιουργία περισσότερων απογευματινών δομών για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας – με δωρεάν πρόσβαση.
- Δημιουργία περισσότερων δομών σε δημοτικό ή/και κεντρικό επίπεδο για τη φροντίδα ηλικιωμένων και εξαρτώμενων ατόμων – με δωρεάν πρόσβαση.

5. Προτάσεις που αφορούν τα πολιτικά κόμματα

Οι συμμετέχουσες στην έρευνα θεωρούν ότι τα κόμματα μπορούν να διαδραματίσουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της συμμετοχής και κυρίως της εκπροσώπησης των γυναικών σε πολιτικές θέσεις ευθύνης. Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται τα εξής:

1) Σε εσωκομματικό επίπεδο

- Ενίσχυση των τομέων/τμημάτων ή ομάδων ισότητας των φύλων των κομμάτων και αξιοποίησή τους στο δημόσιο λόγο και στην εκπροσώπηση των κομμάτων.
- Ένταξη κατώτατου ορίου ποσόστωσης (40% τουλάχιστον με βάση την ισχύουσα νομοθεσία για το σύνολο των εκλογικών διαδικασιών) στα καταστατικά των κομμάτων, και ευαισθητοποίηση των ηγετικών στελεχών προκειμένου να συμβάλλουν στη εκλογή περισσότερων γυναικών σε θέσεις ευθύνης.
- Ενεργοποίηση των ηγετικών στελεχών (ανδρών και γυναικών) και των προέδρων/ αρχηγών των κομμάτων, με στόχο την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στα εσωκομματικά όργανα, και στους εσωκομματικούς μηχανισμούς.
- Δέσμευση και διασφάλιση ότι σε όλες τις εσωκομματικές διαδικασίες, δημόσιες εκδηλώσεις, πάνελ, περιοδείες, συμμετοχές σε ενημερωτικές εκπομπές και συζητήσεις στα ΜΜΕ, οι γυναίκες που είναι μέλη και στελέχη του κόμματος, θα συμμετέχουν ισότιμα και ενεργά και θα είναι ορατές, με στόχο την ενίσχυση της δημόσιας παρουσίας των γυναικών και της εξοικείωσής τους με το δημόσιο λόγο.
- Υιοθέτηση μέτρων τύπου zipper (εναλλαγή γυναίκας/άνδρα στα ψηφοδέλτια του κόμματος), όπου είναι εφικτό, προκειμένου να δίνεται

και στίγμα για την ίση πρόσβαση ανδρών και γυναικών σε θέσεις ευθύνης.

- Διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, εκδηλώσεων, κ.λπ. για τα μέλη του κόμματος (για την ποσόστωση, αλλά και γενικότερα θέματα που αφορούν την πολιτική συμμετοχή των γυναικών, και την ισότητα των φύλων), σε συνεργασία με τα αρμόδια τμήματα ή τις ομάδες ισότητας των φύλων των κομμάτων.
- Διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για ζητήματα επικοινωνίας και ΜΜΕ για τα μέλη και στελέχη του κόμματος (γυναίκες και άνδρες).

II) Διακομματικές δράσεις

- Σύσταση διακομματικών ομάδων/ επιτροπών που θα ασχοληθούν με τα ΜΜΕ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προκειμένου να αποφασιστεί μια κοινή στρατηγική για τον χειρισμό και την αντιμετώπιση του σεξισμού, αλλά και του αποκλεισμού των γυναικών από τη δημόσια ζωή και προκειμένου να αποφασιστεί πώς θα ασκηθεί πίεση προς το ΕΣΡ για να διαδραματίσει πιο αποτελεσματικά τον ρόλο του.
- Σύσταση διακομματικής ομάδας/επιτροπής γυναικών με στόχο την προώθηση θεμάτων ισότητας των φύλων αλλά και την ανίχνευση θεμάτων εκτός της κομματικής ατζέντας, στα οποία γυναίκες διαφορετικών δημοκρατικών ιδεολογικών προσανατολισμών, θα μπορούσαν να συνεργαστούν και να δράσουν από κοινού (π.χ. προτάσεις για την επίλυση του δημογραφικού ζητήματος που δεν λαμβάνουν υπόψη τη διάσταση του φύλου και σε πολλές περιπτώσεις προβάλλονται ως θέμα που αφορά αποκλειστικά τις γυναίκες, περιορισμένη συμμετοχή γυναικών σε πάνελ στα ΜΜΕ, βία κατά των γυναικών, κ.λπ.).

III) Παρεμβάσεις και δράσεις που απευθύνονται στο κοινωνικό σύνολο

- Διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για το γενικό πληθυσμό (για την ποσόστωση, αλλά και γενικότερα θέματα που αφορούν την πολιτική συμμετοχή των γυναικών, και την ισότητα των φύλων), σε συνεργασία με τα αρμόδια τμήματα ή τις ομάδες ισότητας των φύλων των κομμάτων.
- Διοργάνωση σεμιναρίων και προγραμμάτων επιμόρφωσης με στόχο τη μείωση και τον έλεγχο του ανταγωνισμού, κατά το πρότυπο των ευρωπαϊκών δομών.
- Προγράμματα ενδυνάμωσης των γυναικών που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε εκλογικές διαδικασίες (σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο).

6. Προτάσεις που αφορούν τις φεμινιστικές και γυναικείες οργανώσεις

Οι συμμετέχουσες εκτιμούν ότι το φεμινιστικό κίνημα έχει χάσει μέρος της δυναμικής του και είναι αναγκαίο να ξαναβρεί έναν πιο ζωντανό βηματισμό. Μεταξύ άλλων προτείνονται τα εξής για την ανανέωση του φεμινιστικού κινήματος:

- Αλλαγή προσώπων που έχουν μακρά θητεία σε ηγετικές θέσεις, ιδιαιτέρως στις θεσμικές γυναικείες οργανώσεις και συμπερίληψη νέων προσώπων.
- Επαναπροσδιορισμός και εμπλουτισμός της ατζέντας και των δράσεων των γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων με επίκαιρα θέματα που απασχολούν τις νεότερες σε ηλικία γυναίκες (ή/και άνδρες).
- Διοργάνωση δράσεων που θα απευθύνονται στη νέα γενιά των 20άρηδων και των 30άρηδων.
- Διοργάνωση σεμιναρίων, εκδηλώσεων και εκστρατειών ενημέρωσης με αποκλειστική ευθύνη των γυναικών για το περιεχόμενο, την οργάνωση και εκτέλεση των σχεδιαζόμενων δραστηριοτήτων – «όλη η διαδρομή γυναίκες».
- Διεύρυνση των συνεργασιών και ανταλλαγών με τις φεμινιστικές συλλογικότητες που έχουν συγκροτηθεί τα τελευταία χρόνια και γενικώς άνοιγμα σε πιο καινοτόμες προσεγγίσεις των φεμινιστικών διεκδικήσεων.

7. Θεσμοθέτηση διαδικασιών ενημέρωσης, ενδυνάμωσης και μύησης στην πολιτική διαδικασία με στόχο τη συστηματική υποστήριξη και ενδυνάμωση των γυναικών που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν ενεργά στην πολιτική.

Οι αρμόδιοι θεσμικοί φορείς της πολιτείας (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας) σε συνεργασία με το κοινοβούλιο, τις περιφερειακές και τοπικές δομές ισότητας των φύλων, τους φορείς της αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών, μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στην αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των πολιτικών διαδικασιών και θέσεων πολιτικής ευθύνης, υπό την προϋπόθεση ότι θα σχεδιάσουν ολοκληρωμένες και πολυδιάστατες πολιτικές και θα συμβάλλουν στη θεσμοθέτηση διαδικασιών ενημέρωσης, ενδυνάμωσης και μύησης στην πολιτική διαδικασία.

- Διοργάνωση σεμιναρίων, εργαστηρίων και επιμορφωτικών προγραμμάτων ευρείας κλίμακας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο σε τακτική βάση, με στόχο την εξοικείωση των γυναικών με τις πολιτικές διαδικασίες.